

Добровольська О. Ю.

*Київський національний університет будівництва та архітектури**(Повітрофлотський просп., 31, Київ, 03680, Україна; e-mail: olvia10@i.ua; orcid.org/0000-0001-8536-8004)*

ПРИНЦИПИ ЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДКРИТИХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

В статті розкриті мета ландшафтної організації територій відкритих міських громадських просторів (ВМГП), поняття: «середовище ВМГП», ландшафтна організація ВМГП та наведені основні принципи ландшафтної організації ВМГП, до яких відносяться: екологізація, поліфункціональність, естетична гармонізація, континуальність, ергономічна ефективність та інклюзивність.

Використання цих принципів надає можливість спеціалістам, що працюють в цій галузі істотно поліпшити стан території ВМГП: передбачити інклюзивність просторів – наявність відповідних функцій, можливість спілкування різних верств населення, в тому числі людей з обмеженими можливостями; досягати естетичної привабливості просторів, покращувати комфортність та збільшувати рівень їх безпеки.

Ключові слова: відкриті міські громадські простори, середовище відкритих міських громадських просторів, ландшафтна організація, екологізація, поліфункціональність, естетична гармонізація, континуальність, ергономічна ефективність та інклюзивність.

Метою ландшафтної організації територій відкритих міських громадських просторів (ВМГП) є створення комфортного естетично привабливого соціально-культурного середовища перебування та комунікації городян. Середовище ВМГП це сукупність конкретних основоположних умов та функцій, створених людиною при взаємодії з природними елементами та елементами благоустрою в межах конкретної ділянки території міста, які в значній мірі визначають рівень та якість життєдіяльності людини. Ці умови, функції та елементи формують простір та людські взаємовідносини всередині цього простору. ВМГП є одночасно елементом функціонально-просторової, соціальної та природної систем урбаністичного середовища міста. Середовище ВМГП впливає не тільки на щоденну поведінку й світовідчуття городян, але й на фундаментальні процеси становлення громадянського суспільства. Воно формує ставлення людини до міста та системи управління в ньому.

З метою створення сприятливого середовища ВМГП на підставі комплексних програм розвитку таких територій, спрямованих на задоволення потреб усіх верств населення міста, вони підлягають ретельному опису, вивченню й оцінці.

Поняття ВМГП включає дві складових:

- якість перебування в міському середовищі, тобто здатність середовища задовольняти об'єктивні потреби й запити мешканців міста відповідно до загальноприйнятих в даний момент часу норм й стандартів життєдіяльності;

- оцінка якості перебування в міському середовищі, за допомогою встановлення кількісного значення якісних показників, здатних забезпечити порівняння з встановленими критеріями.

Сприймаючи середовище ВМГП не просто як просторову форму існування, яка оптимізується за технічними та естетичними параметрами, ми стикаємося з проблемами отримання нового знання про нього, як про середовище перебування містян та освоєння цього знання й перетворення його в засіб професійної діяльності у напрямку ландшафтної організації таких просторів.

За допомогою методів ландшафтної організації можна істотно поліпшити стан території ВМГП: передбачити універсальність просторів (наявність відповідних функцій, можливість спілкування різних верств населення, в тому числі людей з обмеженими можливостями), досягти естетичної привабливості простору, покращити комфортність та збільшити рівень його безпеки.

Поняття середовище ВМГП вдало поєднує в собі два підходи до об'єкту його

проектування: від природної складової цього середовища до його внутрішньої структури та від сприйняття природної складової в цілому до окремих її елементів. Все це в цілому тягне за собою визнання того факту, що новому сприйняттю ВМГП протистоять традиційні засоби його проектування.

Якщо розуміти ВМГП як вирішення конфлікту між простором та діяльністю, то в спрощеному вигляді їх опис, як місць, в руслі концепції «успішного місця», складається з трьох компонентів, які важливо тримати в динамічній рівновазі:

- активність (діяльність) - важливий фактор наповнення середовища ВМГП життям й сенсом. При недостатній інтенсивності діяльності, що заповнює фрагменти середовища, утворюється ефект запус-тіння. Навпаки, при надмірній інтенсивності діяльності, виникає ефект середовищної «втоми»;

- ідентифікація (адресність) - фактор змістовного формування всіх процесів в середовищі;

- предметно-просторове вирішення фрагментів простору для різноманітних форм діяльності. Важлива властивість фрагментів простору - їх внутрішня структура або структура, яку утворює група цих фрагментів.

Крім вищенаведених компонентів існують ще деякі нюанси, які впливають на створення функціонально насиченого та комфортного для городянина простору, тобто до такого простору, де не страшно перебувати пізнім вечором й взимку, де не йдеш повз глухих, позбавлених суспільної функції фасадів, де людина відчуває себе захищеною від палючого сонця, дощу та вітру, де вона відокремлена від міського транспорту, та має безпосередній зв'язок з природним оточенням.

Ландшафтна організація ВМГП включає комплекс містобудівних, ландшафтно-планувальних, інженерних й агротехнічних заходів щодо оптимізації санітарно-гігієнічних умов, оздоровлення, збагачення зовнішнього архітектурно-художнього вигляду урбанізованого середовища міста. Створення озелених територій та їх благоустрій є невід'ємною

частиною ландшафтної організації міст. Ландшафтна організація за своєю суттю це - ландшафтне проектування, яке має справу з сучасними містобудівними ландшафтними об'єктами та дає можливість поєднувати природний ландшафт з антропогенним.

До основних принципів ландшафтної організації відкритих громадських просторів міст відносяться наступні: екологізація, поліфункціональність, естетична гармонізація, континуальність, ергономічна ефективність та інклюзивність.

Принцип екологізації міських відкритих просторів продиктований екологічним підходом й спрямований в першу чергу на досягнення стійкості урбанізованого міського середовища за рахунок тієї частки саморегуляції, яка забезпечує цю стійкість.

Цей принцип має на увазі відтворення порушеної екологічної рівноваги в ВМГП для захисту людини від шкідливих впливів техногенного середовища, шляхом максимального збереження існуючих природних компонентів; збільшення кількості озеленення; використання дощових і талих вод; застосування обладнання та елементів для благоустрою з матеріалів які піддаються рециклінгу; впровадження технологічних процесів збирання, перевезення, утилізації відходів, підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, пов'язаних зі зміною фізичних, хімічних або біологічних властивостей; використання рослин, які очищують природні компоненти від шкідливих для здоров'я людини речовин, застосування ландшафтних прийомів, які захищають людину від агресивного впливу урбанізованого середовища.

Екологізація відкритих міських просторів може здійснюватися на стадії їх реабілітації та в ході експлуатації.

Професійні заходи й засоби з ландшафтної організації можна поділити на чотири групи:

- локальні, природні;
- планувально-просторові;
- екоархітектурні;
- художньо-образні.

Перша група спрямована на підвищення екологічної якості середовища за

рахунок додаткового озеленення всіх типів ВМГП. Необхідно створити нормативний температурно - вологісний режим й інсоляцію територій, захист від підвищеного рівня шуму та ін., а також підтримка оптимальних мікрокліматичних характеристик в цілому. Доцільні природоохоронні заходи – виявлення озеленення що зберігається, при визначенні оптимального використання території, тобто відновлення порушених озеленених ділянок, реконструкція існуючих ландшафтних груп за рахунок розчищення або влаштування шумозахисної посадки дерев. Природоохоронні заходи одночасно сприяють виявленню природного характеру території, підкреслюючи її особливості. Необхідно передбачати органічний зв'язок озелених територій всіх типів відкритих міських просторів з комплексною системою озеленення міста.

Друга група засобів спрямована на поліпшення планувальної структури середовища ВМГП, з урахуванням екологічних вимог. З цією метою необхідно застосування відповідних планувальних прийомів, які враховують аерацію та інсоляцію території.

Особливо перспективні прийоми організації відкритих міських просторів з підземними паркінгами, де верхній наземний рівень дозволяє створити комфортне середовище з розміщенням різноманітних функціональних майданчиків, з включенням водних пристроїв, озелених ділянок, квітників тощо. Всі ці прийоми та засоби дозволяють сформувати абсолютно нові ВМГП, які мають високий рівень комфортності.

Необхідна також планувальна організація і ландшафтна рекультивация, перепрофілювання міських відкритих просторів з низькими екологічними характеристиками (кар'єрів, ярів), колишніх територій промислових підприємств та ін.; створення різноманітних типів відкритих просторів на рекультивованих територіях з їх доповненням природними елементами.

Третя група засобів спрямована на поліпшення екологічних характеристик міського середовища за допомогою

створення природо-інтегрованих елементів благоустрою.

Природо-інтегровані елементи благоустрою є середовищними об'єктами, сформованими в різних стилістичних напрямках з використанням засобів ландшафтного дизайну.

У середовищі ВМГП особливо ефективним є створення садів на дахах, які дозволяють значно поліпшити екологічні характеристики середовища. Головне завдання з позицій гуманізації середовища ВМГП – це наближення людини до прямих контактів з природними компонентами (візуальних, звукових, нюхових, дотикових та ін.).

Четверта група засобів, спрямована на поліпшення еколого естетичних характеристик міського середовища. Це художньо-образна група засобів. У міру розвитку урбанізації в міському середовищі відбувається неминуче скорочення питомої ваги природних елементів, знижується динамічність колірного середовища й збільшується монохромність навколишнього простору. Як наслідок змін колірної гами, змінюється психологічний вплив середовища на людину і характер її візуального сприйняття. З цього випливає, що на образ міського простору великий вплив робить рослинність, підвладна сезонним колористичним змінам та впливає на естетичний образ міста. Рослинні елементи повинні активно використовуватися для подолання безликості міських територій. Чергування щільності й характеру розміщення рослинності у відкритих просторах з необхідним набором природних елементів дає можливість ввести риси індивідуальності в середовище міського простору. Активне використання природних форм у вигляді чагарників, ґрунтопокривних рослин й квітів з різною колористикою дозволить створити міське середовище різноманітним для здійснення більш чіткої орієнтації в просторі. Також, за допомогою застосування рослинних угруповань з різною колористикою можна сприяти поліпшенню екологічних характеристик міського середовища.

Використання хвойних дерев, які зберігають свої декоративні якості на

протязі року, дозволяє істотно впливати на створення стійкого виразного силуету природних груп у міських відкритих просторах в зимовий період. Для досягнення більшої виразності відкритих міських просторів всіх типів необхідно використання чагарників, декоративних рослин і квітів різних геометричних обрисів.

Ландшафтний дизайн за рахунок використання певних ліній і форм компонентів природи, поєднання яких не повторюється, може стати засобом формування характерних візуальних кодів просторів. В зв'язку з цим підвищиться й художня виразність.

Принцип *поліфункціональності* є не менш важливим для гуманізації ВМГП.

Функціональна структура ВМГП потребує постійного оновлення, що обумовлено вимогами оптимізації умов життєдіяльності, безпеки і комфорту з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільства.

Головний критерій у формуванні всіх типів ВМГП - це ефективність їх ландшафтно організації, яка визначається, перш за все, функціональним змістом та їх предметним наповненням, що впливає на їх комфортність й художній образ [8].

ВМГП виконують безліч функцій. Різноманітність їх функцій є однією з причин їх перевантаження транзитним пішохідним рухом. У зв'язку з цим важливо встановити, які функції є прерогативою саме даного простору, і які раціональніше розміщувати в системі інших відкритих міських просторів.

Недостатнє врахування умов інтеграції та реструктуризації ВМГП обумовлює втрату індивідуальності, масштабу, знеособлює їх образ. Не завжди місце розташування, функціональне призначення і композиційне рішення окремих фрагментів та елементів простору відповідають загальному задуму формування образу ВМГП.

Принцип поліфункціональності, з урахуванням інтеграції та реструктуризації будь-якого простору, дозволяє поліпшити його функціональне наповнення шляхом його ущільнення, включення

нових функцій; розуцільнення шляхом виносу певних функцій; впорядкування шляхом ізоляції функцій; використання прийомів вертикального зонування.

Прийом вертикального зонування стає все більш поширеним завдяки тому, що він розподіляє транспортний та пішохідний потоки по вертикалі, за допомогою ескалаторів й ліфтів, що забезпечують зв'язок користувачів

У деяких випадках не відмовляються від наземних транспортних під'їздів, а всі паркінги та інші підсобні площі розміщують під землею.

Перелік функцій та функціональних зон ВМГП наведено в табл. 1.

Принцип *естетичної гармонізації* виражається в створенні художньо повноцінного ландшафтного середовища відкритих просторів, що виявляє нові якості урбаністичного простору, з інтегрованим об'єднанням елементів природного і антропогенного походження, з використанням сучасних прийомів ландшафтного та світло-кольорового дизайну для досягнення певного його образу [8].

Середовище ВМГП при будь-яких їх розмірах та призначеннях має забезпечити не тільки комфортне здійснення різноманітних процесів і необхідне транзитне переміщення людей, а й надавати емоційний вплив на людину. Система відкритих громадських просторів з різноманітними будівлями й спорудами, що їх оточують, є носієм художньо-образної інформації, в якій відбивається все різноманіття історичних етапів становлення культурного змісту міста. Емоційний вплив залежить від функціонального призначення простору, його розмірів, характеру архітектурно-ландшафтно організації. Важливе значення належить абсолютній величині простору, яка порівнюється з кількістю людей і можливістю їх певної дії.

Естетична характеристика простору пов'язана з виразом його фізичної величини, членуванням на зони, підпорядкованістю зв'язків окремих фрагментів простору у структурі і, нарешті, образним вирішенням як простору в цілому, так і його окремих фрагментів, що є віддзеркаленням суспільної значущості (діловитість,

урочистість, святковість, меморіальність, творчість, релакс тощо). Естетична характеристика простору в загальному вигляді виражається в представленні образних форм простору та різноманітних

елементів які сполучаються на підставі відповідних композиційних законів з використанням принципів та засобів композиції та відповідають соціальному значенню простору.

Таблиця 1 - Функціональні зони та відповідні функції ВМГП

Функції \ Функціональні зони	муніципальних та громадських культурно-масових заходів	конгрегації для різних вікових та соціальних груп населення	інформаційна (стенди реклами та інформаційні, лайтбокси)	фуд корту, стріт фуду	тимчасового відпочинку	дитячі для дітей різних вікових груп	лекторіїв, креативних просторів	тематичні	господарська	транзитних пішохідних шляхів	паркування машин, велосипедів
муніципальні та громадські заходи	■						■				
мітинги, виступи політ діячів	■										
освітня							■	■			
розважальна						■		■			
дитяча ігрова						■					
креативна творчість		■				■	■				
спортивна		■									
розповсюдження інформації	■			■			■				
споживання напоїв та вуличної їжі		■		■							
релакс		■		■	■						
тимчасове зберігання машин, велосипедів											■
пішохідний транзит	■									■	
тимчасовий відпочинок					■					■	
охорона											■
збирання сміття	■	■		■	■	■	■	■	■	■	■
сміттєвидалення								■			

Перетворення ВМГП в сучасні інтегровані простори з виразною естетикою відбувається в результаті постійної еволюції прийомів їх ландшафтної організації, які забезпечують семантичну

інтерпретацію природних і антропогенних елементів середовища.

Уявлення про простір, що оточує людину, існує у його свідомості як образ, сформований не тільки тим, що він бачить, а й на підставі того, що може бути

підказано пам'яттю і уявою, а також того, що було пережито і засвоєно в процесі практичного досвіду, продиктовано соціально-історичною ситуацією і традиціями, тому необхідно виявити «дух місця», особливо в історичному середовищі.

Естетичне сприйняття ВМГП не може існувати без урахування колірної характеристики природних елементів в міському середовищі. Будь-яке візуальне сприйняття простору безпосередньо залежить від поліхромії складових елементів. Колористична картина простору залежить від різних чинників, серед яких можна відзначити кліматичні умови, морфологічні особливості території і ряд інших. Кожен період року вносить певні нюанси в естетичне сприйняття міського середовища, яке залежить від суб'єктивного світовідчуття людини. Так як будь-яке візуальне сприйняття середовища суб'єктивно, його відбиток в свідомості завжди має забарвлення, яке визначається потребами і уподобаннями кожного суб'єкта. Колірна палітра просторів міста є активним засобом формування його художнього образу з урахуванням сезонної динаміки.

Сформована архітектурно-просторова структура відкритих просторів міста знаходиться в певному взаємозв'язку з природним оточенням і є основою вираження його художнього образу. Всі предмети та елементи простору в цілях гуманізації середовища повинні володіти оригінальним колоритом, фактурою, пластикою поверхонь.

Слід зазначити, що сприйняття оцінює об'єктивну якість будь якого простору як з'єднання форм за ступенями їх впорядкованості, яке визначається поняттям «хаотичне - організоване». Впорядкованість простору виражається в використанні, як правило, найпростіших прийомів, пластичних або геометричних візуально-просторових зв'язків. Основою впорядкованості найчастіше служать різноманітні прийоми композиційної організації та стилістики, що визначають художньо-емоційні якості середовища. Для формування всіх типів ВМГП найбільш придатні змішані стилістичні прийоми з

використанням основних засобів архітектурної композиції.

Принцип континуальності є важливим принципом ландшафтної організації ВМГП. Він полягає в безперервності процесів якісного оновлення ВМГП з урахуванням появи нових їх типів, та постійного їх перетворення, з появою нових прийомів вдосконалення із застосуванням нових технологій, що постійно змінюються. Змінність в часі міського середовища, як складної системи, передбачає необхідність пошуку тих моделей, що оптимізують його перетворення, за умови, що реалізація концепції сталого розвитку, виходячи з інтересів майбутніх поколінь, могла б бути узгоджена з вимогами теперішнього часу.

А. Е. Гутнов стверджує, що при зміні просторових систем стійкі і нестійкі системи постійно взаємодіють, це і є основа для розуміння принципу континуальності[5]. Необхідність вирішувати завдання оптимальної організації міського середовища не тільки в просторі, але і в часі, змушують на визначених етапах міського розвитку йти свідомо на формування нестійких систем. Стійкі системи виникають на тих ділянках середовища, де для подальшого розвитку суспільства об'єктивно виявляється необхідність в збереженні і органічному вдосконаленні певної традиції. Там, де головним завданням є пошук нового, звільнення від традиції, відкриття, виникають нестійкі системи.

Постійний пошук розумного компромісу між створенням в міському просторі стійких і нестійких систем становить основу для процесу формування континуальності ВМГП. Визначення очікуваного стану простору в результаті передбачуваного перетворення, повинно сприяти вибору найбільш ефективних засобів подібного вдосконалення, але по завершенні будь-якого етапу перетворення знову виникає необхідність оптимізації параметрів простору з позицій нового часу.

Наукове обґрунтування підходів до здійснення прийомів вдосконалення формування ВМГП дозволяє певною мірою захистити їх реалізацію від стихійного розвитку, який не враховує соціальні

потреби і взаємозв'язок з природними елементами середовища.

Таким чином, ВМГП найбільшого міста повинні включати предметно-просторове середовище як стійкої, так і нестійкої систем. До стійких систем, як правило, відносять історичні простори. До нестійких систем відносять всі інші типи відкритих просторів, що забезпечують процес життєдіяльності в міському середовищі. Стійкі і нестійкі системи об'єднують в єдине ціле транзитна-пішохідна мережа. Отже, принцип континуальності характеризує безперервний процес оновлення предметно-просторового середовища ВМГП з урахуванням нових соціально-містобудівних вимог.

Основними критеріями реновації є безперервність формування і «осучаснення» ВМГП у всіх їх типах. Як правило, реновація відкритих просторів в нестійких системах міста - тривалий процес, який з кожним витком історичного розвитку вимагає повторення з метою більш досконалої гуманізації (створення комфортного середовища з урахуванням фізіологічних і духовних потреб людини, що постійно змінюються). Але на всіх етапах розвитку і вдосконалення формування ВМГП необхідно забезпечити інтегрований показник комфорту предметно-просторового середовища, який включає екологічний, функціональний, соціальний та естетичний показники.

Соціально-економічний ефект гуманізації просторового середовища континууму ВМГП для перебування людини у його межах, характеризується поліпшенням екологічних характеристик за рахунок максимального використання в цих цілях природного потенціалу та активізацію соціальних контактів (створення умов для досягнення людьми максимально комфортного спілкування, обміну інформацією та ін.).

Техніко-економічний ефект гуманізації просторового середовища континууму ВМГП полягає у підвищенні економічної ефективності капіталовкладень в процесі його реструктуризації.

Принцип ергономічної ефективності та інклюзивності повинен

забезпечити організацію відкритих міських просторів з урахуванням цілого ряду особливостей їх формування. Ергономічні вимоги забезпечують відповідність антропометричним, фізіологічним, психологічним, психофізіологічним і гігієнічним особливостям людини.

Необхідно забезпечити ергономічність предметно-просторової організації всіх фрагментів ВМГП та елементів благоустрою, тобто всі предмети, елементи простору та процеси, що відбуваються в ньому повинні бути функціональними, зручними для життєдіяльності людини. Ергономічність виступає критерієм сумісності речі або процесу з людиною, а також висловлює ступінь їх придатності для реалізації людських потреб і підвищенню людського добробуту. Сутність ергономіки як фактору якості життя полягає в рівні адаптованості предметно-просторового середовища фізіології людини його віковим особливостям розвитку (діти, молодь, доросле населення, пенсіонери).

З метою урахування ергономічних вимог необхідне дослідження функціонального стану людини, пов'язаного з його візуальним комфортом, тобто особливостями зорового сприйняття людини естетично досконалого міського середовища, для того щоб направити на вивчення даного явища нестандартні прийоми, психолого-ергономічні та психофізіологічні методи, наявні в арсеналі ергономічної науки, передбачені синкретичною моделлю ергодизайну.

Ергономіка органічно пов'язана з дизайном, однією з головних цілей якого є формування гармонійного предметного середовища, що відповідає матеріальним і духовним потребам людини. При цьому відпрацьовуються не тільки властивості зовнішнього вигляду предметів, але, перш за все, їх органічне включення в міський простір. Ергономічність предметно-просторового середовища ВМГП буде сприяти його гуманізації, а саме зняттю напруги з міського жителя, особливо в великих містах, вона психологічно розслабить людину, допоможе підняти його настрій за рахунок використання досконалих дизайнерських форм.

Інклюзивність простору - це відповідність простору потребам всіх верств населення, тобто, підпорядкування простору людині та її потребам, сприйняття простору на рівні очей та безбар'єрність.

Висновки. Всі викладені принципи включають певні завдання вдосконалення формування ландшафтної організації ВМГП. Основними завданнями гуманізації ВМГП є наступні:

поліпшення екологічних характеристик середовища;

-забезпечення функціонального комфорту і композиційної єдності предметно-просторового середовища;

- формування «ергономічних» просторів для цілей перебування;

- підвищення емоційного впливу середовища на людину.

В умовах прогресуючої урбанізації необхідно змінити образ мислення і спосіб дій, так як традиційні підходи до проектування міського середовища вже не можуть ефективно впоратися з вирішенням цих завдань.

Таким чином, на передній край містобудівної теорії і практики, як еволюційний напрям міського розвитку в умовах глобалізації, виходить ландшафтний підхід, який розглядає проблеми функціонування міста і його елементів через «призму» ландшафтних особливостей міста. Затребуваність ландшафтного підходу постійно зростає в результаті істотної трансформації сучасних міст, зміни стилевих напрямків, зростання масштабу міського простору і комунікацій, прагнення до підвищення якості міського середовища і комфортності життєдіяльності міського населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баталіна Т.С. Анализ особенностей формирования общественного пространства. *Бизнес и дизайн ревю*. 2017. Т. 1. № 1(5). С. 11.
2. Бофилль Р. Пространство для жизни: Пер. с фр. М.: Стройиздат, 1993. 136 с.
3. Етеревская И.Н. Принципы эколого-ландшафтного проектирования городских общественных пространств: на примере г. Волгограда: дис. ... канд. арх. 18.00.04 / Волгоград, 2004. 256 с.

4. Беляева Е.Г. Архитектурно-пространственная среда города как объект зрительного восприятия. М.: Стройиздат, 1977. 127 с.
5. Боков А.В. Геометрические системы в архитектуре. *Семиотика и язык архитектуры*. Сб. ВНИИТАГ, М.: 1991. С. 36-57.
6. Гутнов А. Э., Глазычев В. Л. Мир архитектуры: Лицо города. М.: Молодая гвардия, 1990. 352 с.
7. Крижановська Н. Я. Дизайн предметно-просторового середовища: конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 36 с.
8. Мамедов А.А., Оришев А.Б. Тоталитаризм: трактовки прошлого и настоящего. *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств*. 2014. № 2 (58). С. 108-115.
9. Крижановская Н. Я., Вотинин М. А. Открытые архитектурные пространства центра Харькова. Харьков: ХНАГХ, 2010. 220 с.
10. Вотинин М.А. Реновация и гуманизация общественных пространств в городской среде. Харків: ХНУМГ ім. А. М. Бекетова, 2015. 153 с.
11. Доброхотов А.Л. Пространство в архитектуре. М.: МАРХИ, 2002. доп. Харьков: Прапор, 1977. 271 с.

Добровольская О.Ю. ПРИНЦИПЫ ЛАНДШАФТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ОТКРЫТЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОСТРАНСТВ. В статье раскрыты цель ландшафтной организации территории открытых городских общественных пространств (ВМГП), понятие «среда ВМГП», ландшафтная организация ВМГП и приведены основные принципы ландшафтной организации ВМГП, к которым относятся: экологизация, полифункциональность, эстетическая гармонизация, континуальность, эргономичная эффективность и инклюзивность.

Использование этих принципов позволит специалистам, работающим в этой области существенно улучшить состояние территории ВМГП: предусмотреть инклюзивность пространств - наличие соответствующих функций, возможность общения различных слоев населения, в том числе людей с ограниченными возможностями; достигать эстетической привлекательности пространств, улучшать комфортность и увеличивать уровень их безопасности.

Ключевые слова: открытые городские общественные пространства, среда открытых городских общественных пространств, ландшафтная организация, экологизация, полифункциональность, эстетическая гармонизация, континуальность, эргономичная эффективность и инклюзивность.

Dobrovolskaya O. PRINCIPLES OF THE LANDSCAPE ORGANIZATION OF OPEN PUBLIC SPACES. The purpose of the landscape organization of the territories of open urban public spaces (VMGP), the notion "VMGP environment", the landscape

organization of the VMGP and the main principles of the landscape organization of the VMGP are revealed, which include: ecologization, polyfunctionality, aesthetic harmonization, continuity, ergonomic efficiency and inclusiveness.

The use of these principles will enable professionals working in this area to significantly improve the state of the VMHP area: to provide for the inclusiveness of the spaces-the availability of appropriate functions, the

ability to communicate with different segments of the population, including people with disabilities; to achieve the aesthetic appeal of spaces, to improve comfort and increase their safety.

Key words. open city public spaces, environment of open urban public spaces, landscape organization, ecologization, polyfunctionality, aesthetic harmonization, continuity, ergonomic efficiency and inclusiveness.

DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2-175-179

УДК 72.01

Мироненко В.П., Сопов Д.В.

*Харківський національний університет будівництва і архітектури
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: mironenkovp53@gmail.com, dcopov93@gmail.com;
orcid.org/0000-0002-1067-6835, orcid.org/0000-0002-8591-4324)*

СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМ МІСТ

Розглянуто існуючі проблеми і стратегії формування, визначено основні компоненти екосистем міст. Показано механізми формування екологічного середовища міст з урахуванням архітектурно-планувальних, організаційно-правових, технічних, економічних факторів, що дозволяє реалізувати стратегію сталого розвитку міст. Встановлено напрямки створення сучасних еко-міст з урахуванням існуючих стратегічних підходів до їх розвитку.

Ключові слова: екосистема, еко-місто, інноваційний підхід, сталий розвиток, стратегія.

Вступ. Одним з найбільш яскравих феноменів сучасності є урбанізація. Міське середовище займає всього 1% території земної кулі, але при цьому в ньому зосереджено більш 45% всього населення нашої планети. Темпи урбанізації не зменшуються, а навпаки зростають. Наслідком цього є формування специфічних міських екосистем, як продукту взаємодії природи і людської діяльності [1]. Такі екосистеми характеризуються особливими ознаками – кліматичними, атмосферними, міжвидовими, гідрогеологічними та ін. [2-5].

Найбільш важливою особливістю міських екосистем є наявність системних диспропорцій, які не спостерігаються в біологічних екосистемах. По-перше, це техногенна аридизація клімату, мінімальна стійкість до стресів, отже як слід загальна нестабільність всієї екосистеми [6].

Все це викликає необхідність пошуку альтернативних міських еко-поселень, які б враховували ці недоліки та функціонували більш стабільно. Тому намітилися стратегічні принципи формування

дезурбаністичних екосистем міст майбутнього [7]:

1. Створення еко-міст, які функціонують на принципах сталого розвитку;
2. Формування еко-міст базується на принципах параметричного проектування;
3. Еко-місто гармонійно інтегроване в навколишнє середовище, є його невід'ємною частиною;
4. Еко-місто повністю автономна цільна споруда, всі компоненти якої підкоряються загальному управлінню, але ж можуть функціонувати окремо;
5. Саможиттєзабезпечення еко-міст, незалежність від зовнішніх факторів.

Сучасні інженерно-будівельні технології вже дозволяють створення таких міст в найближчому майбутньому. Кількість проектів еко-міст зростає щорічно за геометричною прогресією.

Взаємодія міст і навколишнього середовища. Будь яке місто не можна розглядати як відокремлену частину,